

madaniyat darslariga nisbatan ijobiy munosabati, oxir oqibat bilish, o'rganish va o'zlashtirishga nisbatan intilishi va musiqiy did hamda musiqiy ehtiyojlarini shakllantirish orqali ma'naviy tarbiyalanib borishi muhim omil bo'lib hisoblanadi. Bu esa bo'lajak musiqa o'qituvchilarining qanchalik musiqiy madaniyat darslarida ijodiy faolligiga bog'liqdir. O'qituvchining ijodiy faolligi ta'limiy yo'nalishda o'quvchilarning o'qituvchiga nisbatan ijobiy qabul qilishiga bog'liqdir. Yosh avlodni san'atning eng faol turlaridan biri

hisoblangan musiqaga qiziqish uyg'otib musiqa orqali o'quvchilarni har tomonlama yetuk, komil, barkamol qilib tarbiyalash hozirgi kun musiqa o'qituvchilarining oldiga qo'ygan eng maqsadli vazifalaridan biridir.

Xullas, musiqa mashg'ulotlarida ijodiy faollikning samarali yo'llaridan foydalanish ularning mashg'ulotlarni diqqat bilan tinglab o'quv materialini tahlil qilish, taqqoslash, xulosalar chiqarish kabi aqliy faoliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Adabiyotlar

1. Karimov I.A.. Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – Toshkent: 1997.
2. Omonullayev D. "Maktabda musiqa tarbiyasi metodikasidan leksiya kursi". -T.: 1990.
3. «O'zbekiston Respublikasi umumta'lim maktablarida musiqa ta'lim -tarbiya konsepsiyasi». -T.: (Musiqa 1995 yil 24 may).

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada musiqa mashg'ulotlarini tashkil etishda ijodiy hamkorlik va faollikning samarali yo'llari haqida fikrlar bildirilgan.

РЕЗЮМЕ

В статье описываются идеи творческого сотрудничества и эффективные способы организации музыки.

SUMMARY

The article is devoted to the description of the ideas of creative cooperation and effective ways of organizing music.

ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ, МУСИҚА МАДАНИЯТИ ДАРСЛАРИ САМАРАДОРЛИГИНИНГ ТАЯНЧ ОМИЛИ СИФАТИДА

А.Одилов - катта ўқитувчи
Самарканд давлат университети

Таянч сўзлар: педагогик технология, концерт, викторина, конкурс, интервью дарслари.

Ключевые слова: педагогические технологии, концерты, викторины, конкурсы, интервью.

Key words: pedagogical technologies, concerts, quizzes, competitions, interview.

Мусиқа маданияти фанининг бошқа аниқ фанлардан фарқли томони шундаки, уни ўқитишни доимо замон билан ҳамоҳанг ҳолда олиб бориш ўқитувчидан эса узлуксиз ижодий фаолиятни талаб этади.

Ҳар бир фан (дарс) нинг ўзига хос хусусияти бўлиши табиийдир. Мусиқа ўқитишнинг ҳам ўзига хос томонлари кўп, албатта. Шунинг учун ҳам дарснинг ҳар бир фаолият турида илғор педагогик технологиялардан самарали фойдаланиш мумкин. Дарсда олиб бориладиган ўқитувчининг турли фаолият шакллари маъруза, ҳикоя, тушунтириш, намоёиш қилиш, кўрсатиш, тинглаш, суҳбат, савол – жавоб, жамоа бўлиб қўйлаш, овозни сошлаш машқларининг ҳар бирининг мазмун ва моҳияти мавжуд. Унда шарт – шароит, ўқитувчи ва ўқувчилар имкониятига мувофиқ тарзда янги технологияларни татбиқ этиш мумкин. Бунда мусиқа ўқитувчисининг ҳам ўзига хос хусусиятлари намоён бўлади. Мусиқа санъатига муҳаббат, қизиқиш, дарсни эмоционал кўтаринки руҳда ўтказиш, ўзида артистлик, режиссёрлик, драматургик, маҳоратларини ривожлантириб бориш, болаларни севиш, улардаги музикаий қобилият ва қизиқишларни эътиборга олиш, уларни рўёбга чиқаришга интилиш, яхши хонандалик, чолғучилик маҳоратига эга бўлишлик шулар жумласидандир. Чунки, ўқитувчининг таъкидлаб ўтилган хусусиятларнинг ўзи ҳам дарсда ўқувчилар учун технологик ибрат сифатида хизмат қилиши мумкин [1:34].

Чунки ҳар қандай таълим шакли, модели, тури ўқитувчининг педагогик маҳорати, билими, малакаси ва артистлик иқтидорисиз қўтилган натижани бермаслиги аниқ.

Маълумки, мусиқа ўқитувчиси ўқув тарбия ишларини бараварига олиб боради. Мусиқа ўқитувчиси булардан ташқари дарсларни кузатиб бориши лозим. Доимий кузатишлар сабабли ўқитувчи педагогик маҳоратини ошириб боради. У вазиятни баҳолашга, ўқувчиларни ички туйғу, қизиқиш ва қобилиятларини сезишга ўргатади. Кузатиш биринчи синфдан - еттинчи синфга қадар давом этади. Бунда қўлланилаётган усул, шакл ва педагогик

технологияларнинг ҳам самарадорлик, қулайлик, болалар учун қизиқарли ва ўнғайлик жиҳатлари аниқланиб борилади.

Мусиқа таълимининг ўзига хослиги ташкилий тузилиши, амалий ижрочилик фаолиятлари, шунингдек, ўқитиш усуллари, уларнинг самарадорлигини таъминловчи омиллар, воситалар таҳлили ва уларни умумий ижодий – ижобий жиҳатларини умумлаштириш мусиқа таълимини ўзигагина хос бўлган янги турларини ишлаб чиқиш имконини берди. Булар ҳам ўз мақсади ва бажарадиган вазифаси мазмун ва моҳиятига кўра педагогик технология бўлиб, уларни мусиқа машғулотларига татбиқ этиш яхши натижа бермоқда. Бундай дарслар ўқувчиларда яхши кайфият, жўшқинлик, кўтаринки руҳ ва интилишни кучайтирмоқда. Мактаб ўқувчиларининг мусиқа санъатига қизиқтириш ва таълим самарадорлигини таъминлашда бир қанча ўйин методлари ва таълим усуллари мавжуд. Улар қаторига ҳозирги кунда илғор, ташаббускор ўқитувчилар томонидан кенг қўлланилаётган қуйидаги янги технологик дарсларни алоҳида кўрсатишимиз мумкин:

- концерт дарслар, интервью дарслари, йўналтирувчи дарслари, доира стол атрофидаги дарслари, конкурс дарслари, қўйни топ, ҳимоя дарслари;

- қувноқлар ва зукколар дарслари, баҳс – мунозара дарслари, мен дирижёр дарслари, мусобақа дарслари ва ҳ.к.

Бу дарсларнинг ҳар бири ўз тузилиши, вазифаси, мақсади ва методик асосларига эгадир. Мана шу айтиб ўтилганларнинг ўзига ҳам мусиқа дарсларини ўз табиатига кўра янги – янги ўзига хос ва замонавий интерфаол усуллардан фойдаланишида кенг имкониятларига эга эканлигини кўрсатади ва яна бир бор шу ўринда мусиқа ўқитувчисининг зукколиги, маҳорат, тажрибаси ва қандай технологиялардан, қандай фаолият мавзуларини ўтишда, педагогик шарт –шароит ва ўқувчиларнинг қизиқиши ва имкониятларини ҳисобга олган ҳолда танлаши ва қўллаши ҳал қилувчи аҳамият касб этади.

Масалан, **концерт дарсларини** ўқувчиларда сахна маданиятини шаклланишига, ўзларини кўпчилик олдида кўрсатиш, яхши имкониятларини намойиш этиш, ўзини артистлардек тутиш хислатларини ўсишига, **викторина дарслари** ўқувчиларда топқирлик, изланувчанлик, тез фикрлаш, эслаб қолиш қобилият ва кўникмаларини ривожланишига, **баҳс – мунозара** дарслари ҳам ўқувчиларни мустақил фикрлаш, ҳозиржавоблик, мавзу ва масалаларга ижобий ёндошиш, нутқларини теранлашиб боришига ижобий таъсир этади.

Кўноқлар ва зукколар дарсида ўқувчилар ўзларининг топқирлик, зукколик, мақсад сари интилиш каби сифатларини намойиш этадилар.

Таҳлил дарсида мусика саводи, мусика тинглаш, кўшиқ куйлаш жараёнларида ўтилган асарларни таҳлил қилишга эътибор қаратилади, бунда ўқувчиларни назарий саводхонлик малакалари муҳим рол ўйнайди.

Ўйин дарслари жуда хилма – хил шаклларда ўтказилиши мумкин. Масалан, мусикий чолғулар мавзусини ўтганда ўқувчиларга турли хилдаги мусика чолғу асбоблари сурати солинган карточкалар берилди. Ўқитувчи магнитофон ёрдамида бирор бир миллий чолғу асбобида ижро этилган мусикани эшиттиради. Ўқувчилар ўз навбатида мусикий асар қандай чолғу асбобида ижро этилганлигини қўлларидаги карточкалар орқали кўрсатадилар. Энг фаол қатнашган ва топқир ўқувчилар баҳоланадилар ва рағбатлантириладилар. **Викторина, концерт, баҳс – мунозара, кўйини топ** каби дарслар ўқувчиларнинг назарий ва амалий ўзлаштирган билимларига асосланган ҳолда ўтказилади.

Таълимга технологик ёндашув педагогик жараёнга фаол таъсир этувчи ва унинг самарадорлиги, бир бутунлиги, муваффақиятини белгилаб берувчи

воситалардандир [2:42].

Ҳозирги вақтда янги илғор педагогик технологиялар асосида ўқитиш ҳақида турли – туман фикр, қараш, ёндашувлар мавжуд. Бу ҳам тасодифий эмас албатта. Замонавий, янги педагогик технология асосида ўқитишни йўлга қўйиш, таълим жараёнини ўқувчилар учун тушунарли ва қизиқарли яратиш учун тинимсиз изланиш ўқитувчининг муҳим вазифаси бўлиб қолмоқда [3:12].

Ўқитувчи бундай янги технологияларини қўллаши натижасида ўқувчиларнинг ушбу дарсларга қизиқиши янада ортади, уларнинг диққатини жалб қилади ва хотирасини мустаҳкамлайди. Дарс жараёнида ўқитувчи томонидан тўғри танланган янги педагогик технологиялар ўқувчиларга билим беришда, уларни маънавий тарбиялашда ўз самарасини кўрсатади [4:68]. Қайд этилган янги педагогик технологиялар ўқитувчи томонидан мусика маданияти дарслари жараёнида қўлланилса мақсадга мувофиқ бўлади.

Хулоса қилиб айтганда, ўқитувчи томонидан ўзи ўқитаётган мусика фаннинг ҳар бир мавзуси, ҳар бир дарс машғулотини бўйича тузилган юқоридаги каби янги педагогик технологияларни татбиқ этиш, таълим методларидан самарали фойдаланиш, унга фан предметини яхлит ҳолда тасаввур этиб ёндашишга, тушунишига, яхлит ўқув жараёнининг бошланиши, мақсадидан тортиб, эришиладиган натижасига кўра, таълим самарадорлигини оширишига ёрдам беради.

Ушбу муаммоларни ижобий ҳал этиш умумтаълим мактабларида мусика маданияти дарслари жараёнида янги педагогик технологиялар билан ўқувчи – ёшларни ҳар томонлама чуқур таништириб бориш, уларда мусика санъатига ҳурмат, меҳр-муҳаббат, мусикани ўрганишга ва шу орқали уларни тарбиялаш ишларининг самарали кечишига имконият яратади.

Адабиётлар

1. Ахмедов Ш. Узлуксиз таълим, фан ва ишлаб чиқаришнинг интеграциялашуви. – Т.: 2005. (БМИ).
2. Гулбоек Т. Янги педагогик технологиялар ва уларни таълим жараёнига татбиқ этиш. – Навои: 2001.
3. Саидхмедов Н. Янги педагогик технологиялар. – Т.: Молия, 2003.
4. «Таълим самарадорлигини ошириш йўллари» мавзусидаги семинар тренинг материаллари. – Т.: 2002.

РЕЗЮМЕ

Мазкур мақолада умумтаълим мактабларида “мусика маданияти” дарсларининг ўқитилиши билан боғлиқ айрим муаммолар ва уларнинг ечимларини таъминлаш йўллари баён қилинган. Мақолада “мусика маданияти” дарсларини ўқитишда педагогик технологияларни қўллашнинг методик жиҳатлари ўз аксини топган.

РЕЗЮМЕ

В статье описываются некоторые вопросы, связанные с преподаванием «музыкальной культуры» в общеобразовательных школах и способы их решения. В статье изложены методологические аспекты использования педагогических технологий в преподавании «музыкальной культуры».

SUMMARY

The article is devoted to the description of some issues related to teaching "musical culture" at general educational schools and the ways of their solution. The article contains the methodological aspects of using pedagogical technologies at the lessons in the teaching of "musical culture".

ОЛИЙ МАТЕМАТИКА ФАНИНИ ЛОЙИХАЛАБ ЎҚИТИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ КОНЦЕПЦИЯСИ УНИНГ МАТЕМАТИКА ЎҚИТУВЧИСИ ФАОЛИЯТИНИ ЛОЙИХАЛАШДАГИ РОЛИ

Г.А.Опаева – ассистент ўқитувчи

Бердақ номидаги Қорақалпоқ давлат университети

Таянч сўзлар: замонавий концепция, ўқитувчи фаолиятини лойиҳалаш, инновацион педагогик технология, новатор.

Ключевые слова: современная концепция, проектирование деятельности учителя, инновационные педагогические технологии, новатор.

Key words: modern conception, designing the activity of a teacher, innovation pedagogical technologies, innovator.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрельдаги «Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисидаги» ПҚ-2909 сонли қарорининг қабул қилиниши таълим жараёнига педагогик технологияни татбиқ этиш жараёнини жадаллаштириш асосида таълим сифатини янада яхшилаш масаласини кўйди. Мазкур вазифаларни амалга ошириш учун олий таълим тизимида фаолият кўрсатаётган профессор-ўқитувчилар педагогик технология тамойиллари асосида фанларнинг ўқув машғулотларини босқичма-босқич лойиҳасини тузиб чиқишлари талаб этилади [1:3].

Педагогик технология тамойиллари асосида ўқитувчи ва таҳсил олувчилар фаолиятини лойиҳалашда, албатта, ижодкор ўқитувчиларнинг ўрни бекиёсдир. Илк бор ўқув жараёни лойиҳасини тузишнинг илмий-назарий асосларини яратган олимлар Б. Зиёмухаммедов, Л.В. Голиш, М. Тожиев, Д.М. Файзуллаева, Ҳ. Қаршибоев, Д.Юнусова ва бошқаларнинг ишларида, унинг амалиётга татбиғини А.Алимов, М.Кўчқаров, Э.Шарипов, И.Зулфуқаров, М.Ўралова, Г.К.Изетаева, К.Мамадалиев, А.Ж.Хуррамов ва бошқаларнинг ишларида кўриш мумкин [1:5].